

ПОДАТКОВЕ ПЛАНУВАННЯ ЯК МЕТОД ПОМ'ЯКШЕННЯ ПОДАТКОВОГО ТИСКУ

*Л.А. Лугівська, магістр спеціальності «Фінанси»
О.П. Лугівська, к.е.н., доцент - науковий керівник*

Ключові слова: доходи, витрати, податки, податкове планування, оптимізація оподаткування

Постановка проблеми. У сучасних умовах діяльність суб'єктів господарювання пов'язана з високим рівнем оподаткування. Ця ситуація вимагає від підприємства формування такої стратегії діяльності, яка спрямована на зменшення податкового навантаження і мінімізацію втручання фіскальних органів в його діяльність.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Проблеми оптимізації оподаткування досліджуються у роботах багатьох сучасних українських і зарубіжних науковців та практиків, серед яких варто відзначити І.Бланка, В.Вишневського, А.Загороднього, А.Єлисеєва, Ю.Іванова, С.Каламбет, К.Ковальчука, А.Медведева, П.Мельника, О.Папаїки, О.Погорлецького, Т.Реви, Д.Тихонова та ін.

Формулювання мети. Основною метою дослідження є виявлення основних можливостей оптимізації оподаткування в умовах чинного законодавства та оцінка їх впливу на ефективність діяльності суб'єктів господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сплата податків до бюджету – це обов'язок кожного суб'єкта господарювання, за невиконання якого передбачаються відповідні покарання з боку держави. Ухилення від сплати податків - це правопорушення, яке при відповідних обставинах може бути кваліфіковане як кримінальний злочин за статтею 212 Кримінального кодексу України.

При цьому кожне підприємство або підприємець може застосовувати законні методи зменшення податкового зобов'язання, - оптимізацію податків та податкове планування. Їх мета полягає не у зменшенні суми податків, а у збільшенні фінансових ресурсів, що є в розпорядженні підприємства для нарощення його обсягів діяльності в майбутньому.

Оптимізація оподаткування – це зменшення розміру податкових зобов'язань шляхом цілеспрямованих дій платника податків, які включають в себе повне використання усіх наданих законодавством пільг, податкових звільнень та інших законних прийомів та способів [2, с.25].

Існує поширена думка, що оптимізація доходів і витрат здійснюється лише з метою максимального законного зниження

податків. Її часто навіть називають податковою мінімізацією, однак такий підхід не слід розглядати як правильний.

Будь-який метод оптимізації повинен бути ефективним, відповідати нормам закону, стабільним у застосуванні та не повинен нести негативних наслідків щодо діяльності підприємства. Однак окремі заходи щодо оптимізації оподаткування не стануть повноцінною системою податкового планування підприємства доти, доки вони не будуть здійснюватись у межах єдиного стратегічного плану розвитку й діяльності підприємства [3, с.68]. Без наявності принципових положень, методів і способів розробки (застосування) окремих податково-оптимізаційних заходів і схем податкове планування не може бути реалізоване за призначенням, а виступатиме лише в ролі інструмента мінімізації податкових платежів у короткостроковому періоді – без планування діяльності підприємства й розвитку бізнесу на довгострокову перспективу.

Розрізняють два концептуальних підходи до суті податкового планування (рис.1).

Рис. 1 Складові планування податкових платежів та податкового планування

Згідно з першим, податкове планування передбачає визначення сум податкових платежів на плановий період та календарне планування їх сплати. Другий концептуальний підхід акцентує на тому, що є основою формування податкової політики підприємства і передбачає вибір між різними варіантами фінансово-господарської діяльності підприємства та розміщення його активів з метою досягнення найнижчого рівня податкових зобов'язань, які виникають при цьому. За наявності суттєвих відмінностей між плануванням податкових платежів та податковим плануванням перший вид планування є складовим елементом другого.

Податкове планування включає процес податкової оптимізації – заходи, пов'язані з досягненням необхідних пропорцій усіх фінансових аспектів операцій. Воно полягає в розробці і впровадженні різних законних схем зниження податкових відрахувань, за рахунок застосування методів стратегічного планування фінансово-господарської діяльності підприємства. В умовах жорсткої фіскальної політики держави і на тлі економічної кризи саме податкове планування дозволить підприємству вижити.

Слід зазначити, що тривалий час податкове законодавство України не зазнавало значних змін, але у зв'язку з прийняттям Податкового кодексу підприємці повинні в короткі терміни адаптуватися до нових законодавчих вимог.

Також податкове планування повинно узгоджуватись зі стратегією підприємства, витратами на його здійснення та оцінкою податкового тиску. На підприємстві необхідно здійснювати стратегічне та поточне податкове планування [5, с.24]. Стратегічне податкове планування передбачає вибір місця реєстрації, його територіальне розташування, юрисдикцію, вибір організаційно-правової форми та видів діяльності, визначення часток та складу засновників, формування внутрішньої організаційної структури фірми. Поточне податкове планування – це вибір облікової політики суб'єкта господарювання, форм оплати праці найманих працівників, вибір оптимальної стратегії і тактики під час укладання господарських договорів, планування податкових платежів, безпосереднє застосування схем з оптимізації податкових платежів.

Підприємства повинні проводити класифікацію податків з метою їх оптимізації (класифікація здійснюється залежно від того як вони впливають на собівартість продукції) [2, с.25]:

1. Податки, що входять до собівартості (відрахування до соціальних фондів). Їх зменшення призводить до зниження собівартості продукції, але при цьому збільшується сума податку на прибуток. Ефект від мінімізації таких податків є, але він частково нівелюється збільшенням податку на прибуток.

2. Податки, що не входять до собівартості продукції (ПДВ, акцизний збір, мито), які включаються в ціну продукції. Мінімізація

виплат з ПДВ полягає не лише в мінімізації виручки, яка є джерелом сплати, але й в мінімізації ПДВ, який компенсується підприємству.

3. Податки, що знаходяться поза собівартістю (податок на прибуток), але сплачуються з прибутку. Ця група податкових платежів пов'язана, насамперед, з розміром ставки і податковою базою. При цьому можливе збільшення податків, що входять до собівартості.

Форми, методи та інструменти мінімізації податкових платежів залежать від того, де здійснює суб'єкт підприємництва господарську діяльність, – на території України чи за її межами. Основними напрямками податкового планування у разі здійснення підприємницької діяльності на території України є використання спрощених систем оподаткування, податкових пільг, зумовлені альтернативністю організаційно-правових форм суб'єктів підприємницької діяльності, шляхів формування капіталу для здійснення статутної діяльності, видів діяльності підприємств та видів продукції (робіт, послуг), структури витрат на виробництво та реалізацію продукції, форм і видів оплати праці тощо.

Можна виділили наступні напрямки оптимізації оподаткування:

1. Оптимізація доходів і витрат підприємства. Об'єкт оподаткування податку на прибуток залежить від обсягу і складу доходів та витрат за відповідний податковий період. Слід зазначити, що на етапі їх планування вже не враховується правило першої події, а дата визнання доходів та витрат. Законодавство України передбачає максимальний розмір відрахувань у соціальні фонди, тобто яким великим не був би розмір заробітної плати, нарахування залишаться незмінними. Цим моментом можна скористатися при виплаті премій працівникам підприємства. Деякі види соціальних виплат, страхування життя працівників, надання їм соціального пакета також впливають на розмір податку, що підлягає сплаті до бюджету. Податковий кодекс передбачає нові правила щодо обліку і віднесення до складу витрат підприємства таких виплат працівникам як заробітна плата, соціальні виплати, витрати на відрядження, а також деяких витрат подвійного призначення.

Необхідно також знаходити оптимальне співвідношення доходів та витрат за наступними напрямками: пряме зменшення витрат виробництва за рахунок пошуку внутрішніх резервів (зменшення управлінських витрат, підвищення продуктивності праці тощо); відносно зменшення витрат виробництва шляхом нарощення виробничих потужностей; проведення ґрунтовних маркетингових досліджень з метою формування конкурентоспроможних пропозицій і залучення нових контрагентів; формування на підприємстві жорсткої фінансової дисципліни тощо.

2. Вибір форми діяльності. Фізична особа може здійснювати діяльність як приватний підприємець або зареєструватися як

юридична особа. Організації можуть створити філію або заснувати дочірню фірму (якщо планується вести діяльність за межами місця реєстрації). Для оптимального вибору звернути увагу на основні характерні ознаки і вимоги до кожного виду господарських товариств: відповідальність засновників за зобов'язаннями підприємства, необхідний розмір статутного фонду, можливість оптимізації податкового навантаження.

3. Правильне формування облікової політики. Облікова політика – не найефективніший інструмент податкової оптимізації. Хоча величина та порядок сплати податків залежать від обраних способів обліку й оподаткування. Тому все-таки варто звернути увагу на облікову політику, яка визначається до початку календарного року і затверджується наказом керівника підприємства.

4. Співпраця з підприємствами, яким надаються пільги.

5. Зміна строку сплати податків. Законодавство дозволяє відстрочити сплату податків, які можна ефективно використовувати у своїй роботі. Навіть якщо штрафних санкцій не уникнути, – це не означає, що сплачувати їх треба якнайшвидше і без будь-яких заперечень. Адже сплачувати штрафні санкції також треба оптимально, використовуючи можливості їх зменшення та відстрочення.

6. Правильне укладання договорів. Правильно укладені договори дозволяють значно знижувати податковий тягар. Наприклад, чинне законодавство надає низку пільг для виконавців довгострокових договорів (контрактів), зокрема, зі сплати податку на прибуток та податку на додану вартість.

7. Правильна поведінка з перевіряльниками. Те, що на одного підприємця припадає не один і не два десятки перевіряльників з різних контролюючих органів, відомств, фондів та інспекцій, – факт, відомий усім. Потрібно навчитися правильно поводитися з перевіряльниками у кризових ситуаціях і намагатися захистити свій бізнес від несподіваних перевірок.

8. Інші інструменти (склад засновників, заміна відносин, «давальницька» переробка). Участь у складі засновників іноземців ускладнює життя податковому оптимізаторові. Інколи краще уникати прямої участі іноземців (як фізичних, так і юридичних осіб) у статутному капіталі, а компенсувати контроль та управлінські функції через договір довірчого управління акціями (частками) з одночасним укладенням договору застави акцій на користь іноземця.

9. Для декількох підприємств, об'єднаних в групу компаній з різними формами оподаткування, можна запропонувати методи оптимізації в холдингу, методи розподілу доходів та витрат між цими структурами.

Застосовують також інші методи щодо оптимізації оподаткування залежно від галузі діяльності підприємства, його фінансових можливостей тощо.

Висновки. Ефективно організована система податкового планування дозволяє оптимізувати податкові платежі підприємства. Узгодженість діяльності та оптимізація цієї системи у напрямку мінімізації податків законним шляхом знижує фінансові витрати і зміцнює фінансовий стан підприємства.

Перспективою подальших досліджень у цьому напрямку є вивчення теоретичних засад та практичних аспектів формування єдиних підходів податкового планування, його принципів та інструментів.

Список використаних джерел

1. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Болдуєва О.В. Упорядкування податкових платежів на підприємстві / О.В.Болдуєва// Держава та регіони. Серія «Економіка та підприємництво». – 2009. - № 1. – С. 25-29.
3. Михайленко С. Управління податковим навантаженням як фактор фінансового забезпечення підприємництва /С. Михайленко// Економіст. – Фірма "Колегіум", 2008 . – N11 . – С.67-69.
4. Єфімов О. Знання права як інструмент податкової оптимізації / Єфімов О.// Юридическая газета – 2006. – №20(80). – С. 3-9.
5. Саєнко Т. Податкове планування – від загальних принципів до конкретних прикладів /Саєнко Т. //Баланс. – 2008. – № 93. – С. 23-26.